

УДК 37.013-053.5(082)

ББК 74.200я43

Т 85

Рекомендовано Науково-методичною радою Східно-Європейського Інституту Психології (Україна - Франція). Протокол № 11 від 7 листопада 2022 року

Видання здійснене за сприяння Польської Академії Наук (Київське представництво) та Міжнародної Експертної Агенції "Консалтинг і Тренінг"

Редакційна колегія випуску:

акад. Кремень В.Г. (Україна), акад. Савченко О.Я. (Україна), проф. Маноха І.П. (Україна), проф. Генрик Собчук (Польща), проф. Ляшенко О.І. (Україна), акад. Коцур В.П. (Україна), акад. Вашуленко М.С. (Україна), акад. Бех І.Д. (Україна), д-р Виговська О.І. (Україна), проф. Петрочко Ж.В. (Україна), д-р Анджей Мірські (Польща), проф. Марія Гренвальд (Польща), д-р Габріеле Сімончіні (Італія)

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – 2023. – № 1. – Том II (91). – 264 с. (Освіта.UA)

Higher Education of Ukraine in the Context of Integration into the European Educational Space. – 2023. – № 1. – Volume II (91). – 264 p. (Education.UA)

Часопис презентує наукові статті фахівців з питань вищої та інших рівнів освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також - питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах.

Для фахівців-освітян, менеджерів освіти, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISSN 2959-1953 (друкована версія)

ISSN 2959-1961 (електронна версія)

<https://doi.org/10.38014/osvita.2023.91.00>

www.osvita.eeipsy.org

ВИДАВЕЦЬ / МІЖНАРОДНЕ ВИДАВНИЦТВО:

Східно-Європейський Інститут Психології (ЄІП, Україна - Франція)

вул. Голосіївська 13, оф. 528-530, 03039, Київ, DOI: 10.38014 East European Institute of Psychology

ISSN 2959-1953

ISSN 2959-1961

<https://osvita.eeipsy.org>

<https://doi.org/10.38014/osvita.2023.91.14>

НЕВЕДОМСЬКА Є.,

Київський університет імені Бориса
Грінченка, Київ, Україна

САВЧЕНКО В.,

Київський університет імені Бориса
Грінченка, Київ, Україна

ОСВІТА В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

NEVEDOMSKA J., SAVCHENKO V. **Education at the Borys Grinchenko Kyiv University in the conditions of full-scale armed aggression of russia against Ukraine.** *Russia's war against Ukraine fundamentally changed the lives of people in Ukraine and affected educational activities at the Borys Grinchenko Kyiv University. Modern information technologies ensured educational and teaching activities in the conditions of a full-scale war russia against Ukraine. The article reveals the experience of digitalization at the university, which came in handy during the war. Attention is focused on the peculiarities of the use of information technologies during distance learning of students of the Borys Grinchenko Kyiv University and the monitoring of the quality of the provision of educational services during the 2022 military year. A survey of higher education applicants of the educational and professional program «Physical Therapy, Occupational Therapy» was conducted in order to assess the quality of the educational process in the conditions of war. The survey was organized using Google Forms and was anonymous. On the basis of the conducted research, the negative aspects of distance learning during the war were revealed.*

Keywords: war; information technology; distance learning; electronic training course.

НЕВЕДОМСЬКА Є., САВЧЕНКО В. **Освіта в Київському Університеті імені Бориса Грінченка в умовах повномасштабної збройної агресії росії проти України.** *Війна росії проти України докорінно змінила життя людей в Україні та вплинула на освітню діяльність в Київському університеті імені Бориса Грінченка. Сучасні інформаційні технології забезпечили навчальну та викладацьку діяльність в умовах повномасштабної*

війни росії проти України. У статті розкрито досвід цифровізації в університеті, який став у нагоді під час війни. Акцентовано увагу на особливості використання інформаційних технологій під час дистанційного навчання студентів Київського університету імені Бориса Грінченка та моніторинг якості надання освітніх послуг протягом воєнного 2022 року. Було проведено опитування здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Фізична терапія, ерготерапія» з метою оцінювання якості освітнього процесу в умовах війни. Опитування було організовано за допомогою застосування Google Forms та мало анонімний характер. На основі проведеного дослідження було виявлено негативні моменти дистанційного навчання під час війни.

Ключові слова: війна; інформаційні технології; дистанційне навчання; електронний навчальний курс.

Війна росії проти України докорінно змінила життя людей в Україні та, безумовно, вплинула на освітню діяльність в країні, в кожному Університеті, зокрема, і в Київському університеті імені Бориса Грінченка (далі – Університет Грінченка). Трагічні події виявили здатність Університету Грінченка зберегти колектив та його багаторічні напрацювання, організувати освітній процес і наукову діяльність, а також підготувати інфраструктуру до функціонування в умовах війни [1]. Так було облаштовано укриття в підвальних приміщеннях всіх корпусів закладу, підготовлено та проведено навчальні тренінги для учасників освітнього процесу з медико-санітарної допомоги, активізовано роботу служб соціально-психологічної підтримки і, головне, забезпечено навчальний процес, незважаючи на постійні спроби рф захопити Київ з перших днів війни. Саме досвід цифровізації Університету Грінченка та готовність колективу організувати та здійснювати роботу у віддаленому режимі дозволили швидко мобілізуватися з початком повномасштабної збройної агресії росії та оперативно й дієво налагодити функціонування в нових екстремальних воєнних умовах. Навчальний процес було відновлено вже з 16 березня 2023 року, тобто через три тижні після вторгнення військ рф в Україну, у форматі онлайн. Викладачі Університету за розкладом, який забезпечували навчальні відділи кожного факультету, організували та проводили дистанційні заняття за допомогою Google Meet, Hangouts Meet, Skype, Hangouts Meet, Webex, Google Classroom, Zoom.

Досвід дистанційного навчання Університет Грінченка набув протягом карантинних обмежень 2020-2021 рр., пов'язаних із пандемією коронавірусу COVID-19 [4]. Сучасні інформаційні технології забезпечили навчальну та

викладацьку діяльність спочатку в умовах пандемії [5, 6, 7] і зараз – під час війни росії проти України. З 1 вересня 2022 року в Університеті Грінченка було запроваджено дистанційне навчання для студентів старших курсів та змішане для студентів першого курсу – лекції проводилися онлайн, а практичні заняття – очно в аудиторіях Університету. Проте, через постійні обстріли Києва з 10 жовтня 2022 року навчальний процес задля збереження життя викладачів, студентів та персоналу Університету знову був переведений у *дистанційний формат*.

Метою статті є розкриття особливостей освітнього процесу в Університеті Грінченка під час війни.

Студентам Університету Грінченка у реаліях масштабного вторгнення росії до України, якщо можна так висловитися, поталанило, тому що в університеті система електронного навчання студентів (<http://e-learning.kubg.edu.ua>) працює з 2013 року [1]. Цю систему електронного навчання студентів організовано на основі використання платформи LMS Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, в перекладі – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище). Moodle – це безкоштовна, відкрита (Open Source) система управління навчанням. Вона реалізує філософію «педагогіки соціального конструктивізму» та орієнтована, насамперед, на організацію взаємодії між викладачем та студентами. Moodle має широкий набір функціональності притаманний платформам електронних систем навчання, системам управління курсами (CMS), системам управління навчанням (LMS) або віртуальним навчальним середовищам (VLE).

Викладачі Університету Грінченка після проходження підвищення кваліфікації з ІКТ-модуля самостійно створюють електронні навчальні курси (ЕНК). Після сертифікації ЕНК викладач має право його застосовувати в якості дистанційного навчання [4].

Електронний навчальний курс (ЕНК) складається з таких основних розділів:

- вступна частина, в якій подано загальні відомості про курс – робоча програма, тематичний план, критерії оцінювання, глосарій, друковані та інтернет джерела, презентація та карта курсу, форум для спілкування викладача та студентів;
- навчальні модулі (згідно затверджених в Університеті вимог у відповідності до кредитно-модульної системи навчання); кожний навчальний модуль містить путівник по модулю, теоретичний матеріал (лекції у вигляді електронного посібника та до неї мультимедійна презентація), практичні (семінарські, лабораторні) заняття (з наданням методичних рекомендацій та інструкцією їхнього проведення), завдання для самостійної роботи, відео-матеріали з відповідної теми (посилання на відеоматеріали з мережі Інтернет, що дозволяють розширити

знання студентів з вивченої теми, долучити їх до найкращого світового досвіду, мотивувати до навчання);

- модульний контроль, який містить навчальний та контрольний тести;
- підсумкова атестація, до якої входить програма екзамену з дисципліни, перелік питань до екзамену, та в умовах воєнного стану – екзаменаційний тест.

За допомогою ЕНК студенти мають змогу дистанційно, у будь-якому зручному та безпечному для себе місці, у будь-який зручний час, використовуючи глобальну мережу Інтернет, працювати відповідно тематичного плану з навчальним матеріалом лекцій, алгоритмом проведення практичної роботи чи семінару, дидактичними завданнями для самостійної роботи тощо.

ЕНК містить інструкції до виконання практичних і самостійних робіт та забезпечує можливість студентів відправляти виконані завдання на перевірку викладачу, індивідуально проходити навчальні та контрольні тестування з опанованого змістового модуля. Дискусійне питання, за допомогою яких тестових завдань можна достовірно оцінити якість засвоєння знань, предметні та ключові компетентності студентів, висвітлювалося нами у статті, де узагальнено класифікацію тестових завдань та розроблено критерії до тестових завдань в системі електронного навчання [3].

Тестування після кожної лекції, навчальне та контрольне тестування до кожного змістового модуля на платформі LMS Moodle оцінюються автоматично і відповідні бали автоматично заносяться до електронного журналу, який завжди може перевірити викладач і кожний студент. Оціночні бали за інші види робіт, наприклад, виконання практичних та самостійних робіт, викладач особисто вносить до електронного журналу. Система за допомогою закладеного у відповідній формулі коефіцієнту здійснює облік оцінок за кожний вид роботи кожного студента та формує загальний бал за кожний змістовий модуль і за навчальний курс у цілому. У персональному кабінеті кожний студент бачить свою оціночну траєкторію.

ЕНК на основі платформи LMS Moodle дає можливість викладачу надсилати повідомлення студентам, розподіляти завдання, збирати та перевіряти виконані студентами завдання, налаштовувати різноманітні ресурси навчального курсу із зазначенням термінів їх виконання тощо.

Для забезпечення якості, прозорості освітнього процесу в Університеті Грінченка система е-навчання постійно оновлюється й вдосконалюється. У системі реалізовано автоматизоване створення оболонок ЕНК відповідно до навантаження на поточний навчальний рік. У разі вивчення дисципліни протягом декількох років чи інтегрованих дисциплін створюється єдина оболонка, яку викладачі наповнюють навчальним контентом відповідно до робочої програми навчальної дисципліни. Для зручності використання студентами систе-

ми е-навчання реалізовано мобільну версію, для використання якої достатньо завантажити на власний пристрій спеціальний додаток.

У викладачів Університету Грінченка є можливість створення креативного та зрозумілого навчального контенту ЕНК у вигляді коротких відеолекцій завдяки створенню в Університеті Центру технологій дистанційного навчання [2]. Метою діяльності цього Центру є забезпечення співробітників Університету ресурсами для цифровізації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного та змішаного навчання, надання викладачам Університету інформаційної, організаційної та технічної підтримки щодо створення сучасних навчальних відеоматеріалів (відеолекцій, вебінарів, скрінкастів, відеоінструкцій, онлайн-конференцій), моніторинг та адаптація світового досвіду використання інструментів e-learning. Створені в Центрі технологій дистанційного навчання відеоматеріали є вагомим джерелом передачі сучасних знань до студентів, що належать до Z-покоління, якому притаманні такі риси, як-от: швидке перемикання уваги; онлайнове існування; відсутність безумовного авторитету [6]. Відео одночасно задіюють візуальний та аудіальний канали сприйняття, що покращує засвоєння матеріалу студентами. Також вони дозволяють обирати зручний час та місце навчання, проходити той самий матеріал необхідну кількість разів. Особливістю створених викладачами у Центрі технологій дистанційного навчання відео – тривалість не має перевищувати 6-9 хвилин. Це пояснюється тим, що це саме той час, протягом якого глядач – студент може максимально сконцентрувати увагу на змісті, за необхідності можна оновити лише мікромодуль, не витрачаючи час на оновлення всього розділу, курсу тощо. Це дозволяє студентам кілька разів переглядати ту інформацію, що потребує доопрацювання, без додаткового пошуку. Крім того, такі короткі відео легше створювати, адже вони потребують менше часу і дозволяють поділити роботу над курсом на етапи. Зазвичай, викладачами створюються відео двох форматів: вступне відео та відеолекції. Вступне відео в ЕНК формує у студентів загальне уявлення про курс, ознайомлює з системою оцінювання та завданнями, які необхідно виконати, надає відомості про викладача. Створені відеолекції застосовуються для подачі та зберігання основного лекційного матеріалу, для повторного перегляду та для студентів, які не мали змоги взяти участь в онлайн-лекції (онлайн-семінарі тощо). Також викладачами створюються відеоінструкції до виконання практичних робіт, які під час війни стали ефективною формою пояснення завдань, що вимагають детального опису, а також містять приклади завдань. Крім того, цей тип відео дозволяє унаочнити те, що не завжди можливо пояснити лише текстовою формою, тому сприяє кращому розумінню вимог до завдання і точнішому виконанню його студентами.

Упровадження дистанційного навчання в Університеті Грінченка під час воєнного стану стимулювало удосконалення цифрового персонального кабінету викладача, який знаходиться в системі е-навчання. У персональному кабінеті викладача акумульовано доступи до всіх основних е-ресурсів; організовано можливість е-комунікації з окремими студентами та академічними групами студентів або будь-яким користувачем, зареєстрованим у системі; відображено навчальне навантаження за семестрами; запроваджено повноцінне використання електронного індивідуального плану викладача з можливістю перевірки та затвердженням завідувачем кафедри. У персональному кабінеті викладача реалізовано можливість доступу до власного віртуального простору засобами Cisco Webex, призначеного для проведення та участі у конференціях, аудіообговорень з демонстрацією документів, використанням віртуальних дощок, які доступні не лише з ПК, а й з мобільного телефону. Для побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку в персональному кабінеті викладача створено репозиторій компетентностей, який дає змогу обирати модуль, що буде спрямований на розвиток необхідних для викладача компетентностей.

Під час війни значно удосконалено також і цифровий персональний кабінет студента, який знаходиться в системі е-навчання. Для персонального кабінету студента характерними є відображення в календарі термінів здачі завдань, окреслених в ЕНК; миттєве інформування про отримані бали та коментарі / зауваження до зданих робіт; персональний рейтинг по кожному із виконаних завдань та загалом по курсу; миттєвий обмін повідомленнями як з викладачами, так і студентами; швидкі переходи до розкладів занять та е-ресурсів.

Під час навчання за матеріалами електронного курсу студент отримує варіанти завдань для самостійного виконання, відправляє виконані завдання, виконує тестові завдання (навчальні, контрольні), ознайомлюється з результатами перевірки своїх робіт та тестів, що дає змогу як викладачеві, так і студентові встановити рівень засвоєння навчальних матеріалів електронного курсу, успішність їхнього просування в навчанні, сформовані предметні та ключові компетентності, набуті професійні здібності тощо. Електронний курс дає змогу за необхідністю листуватися студенту з викладачем чи представниками деканату (методистом) та одержання інформації щодо змін та організації навчального процесу.

У системі електронного навчання створено та використовується веб-додаток Електронний деканат (ЕД), який дозволяє організувати та проводити моніторинг навчального процесу. За допомогою сервісів ЕД для кожного студента після авторизації на моніторі комп'ютера подається індивідуальний навчальний план за напрямком підготовки за семестрами, в якому вказані

назви дисциплін (курсів), прізвища викладачів, терміни навчання, форми та терміни проходження поточного та підсумкового контролю, відповідно до графіку затвердженого викладачами та навчальною частиною. За допомогою ЕД здійснюється облік виконання кожним студентом навчального плану, враховуючи терміни виконання поточного контролю (контрольні роботи, тести тощо). Використання ЕД надає можливість викладачу мати відомості (звіти, результати навчальної діяльності) щодо роботи студента при вивченні навчальних матеріалів електронного курсу.

У червні 2022 року для проведення Атестації усіх студентів в Університеті Грінченка рекомендованими формами проведення іспиту з урахуванням специфіки дисципліни були обрані форми як екзаменаційне тестування в ЕНК, тестування зі співбесідою, так і співбесіда. Відповідні форми проведення іспитів здійснювалися з використанням платформ Webex Meetings, Google Meet: студенти складали тест, перебуваючи безпосередньо на зв'язку з викладачем, після цього проходили співбесіду (опитування, демонстрація практичних навичок тощо). Проте, ситуація протягом зимової сесії у грудні 2022 року суттєво змінилася: спостерігалася висока вірогідність масованих ракетних ударів російської федерації по Києву та інших українських містах, селищах і селах, де могли перебувати наші студенти та викладачі, аварійне або за графіком відключення світла в оселях, зникнення інтернету та мобільного зв'язку. У зв'язку з цим для проведення атестації студентів 1-4 курсів в грудні 2022 року рекомендованою формою проведення іспиту було обрано форму як екзаменаційне тестування в ЕНК, яке студенти могли здійснити протягом певного часу (як правило, протягом 1 години) у зручній і, головне, безпечній час упродовж 2-3 діб за розкладом.

Окремої уваги варта атестація випускників – магістрів в грудні 2022 року [1]. Зважаючи на об'єктивні складні умови щодо проведення атестації (повітряні тривоги, відключення світла, відсутність інтернету), було прийнято рішення про проведення зазначеної атестації випускників у дистанційному форматі, а також вжито низку додаткових оперативних заходів. Так, були визначені локації (робочі місця) розміщення екзаменаційних комісій та забезпечення необхідною комп'ютерною технікою (здебільшого задіяно корпус ректорату). Відповідно до графіка атестацій екзаменаційні комісії отримали можливість безперешкодної роботи. Також були облаштовані робочі місця для здобувачів, які не мали можливості самостійно забезпечити умови для проходження атестації. Завдяки вчасно прийнятим ефективним рішенням атестація магістрів пройшла успішно із дотриманням усіх необхідних процедур.

З огляду на зазначене, протягом майже року з дня повномасштабного вторгнення російських окупаційних військ в Україну та в складних умовах війни студенти Київського університету імені Бориса Грінченка не залишилися осто-

ронь навчального процесу, а завдяки напрацювань у галузі цифрових технологій в університеті дистанційно опановували навчальні дисципліни відповідно освітньо-професійних програм.

Важливим заходом, спрямованим на психологічну підтримку студентів у період воєнних дій у країні, став проєкт «Проговоримо» – серія щотижневих зустрічей онлайн, під час яких можна було поділитися відчуттями та переживаннями, що виникали останнім часом, а також отримати поради та підтримку від інших учасників. Серед тем, що розглядалися під час онлайн-зібрань, були такі: життя в умовах невизначеності; емоційна виснаженість; адаптація до життя за кордоном; почуття провини; переживання втрат та інші [1]. А для викладачів та співробітників Університету Грінченка після широкомасштабного вторгнення російських загарбників на територію України було організовано ряд зустрічей онлайн, спрямованих на підтримку й формування їхнього психологічного імунітету в умовах воєнного часу. Було ініційовано відкритий діалог для обговорення «наболілого» та пошуку необхідних життєвих ресурсів, проведено вебінари «Навчання в умовах війни: як залишатися працездатними?», «Навчання в умовах війни: як налагодити взаємодію зі студентами?».

В умовах війни, під час вимушеного переходу на дистанційну форму навчання, в Університеті Грінченка особлива увага приділяється підвищенню рівня цифрової компетентності викладачів. Адже навчальні заняття в онлайн-форматі вимагають від викладачів нових компетентностей та психологічної готовності до використання цифрових технологій. Тому викладачі Університету долучаються до участі у таких тренінгах: «Цифровий відеобренд викладача», «ЕНК: Форум, як інструмент для активної навчальної діяльності», «ЕНК: підготовка для сертифікації», «ЕНК: Як створити діяльність “Взаємооцінювання” та використати для P2P взаємодії», «ЕНК: Робота з Журналом оцінок та швидке оцінювання виконаних завдань», «ЕНК: Основи організації диференційованого навчання в ЕНК», «Особливості створення ЕНК»; «ЕНК: Як створити завдання з елементами гейміфікації», «Використання віртуальних лабораторій Labster під час навчання студентів», «Створення цифрового освітнього контенту з доповненою реальністю (AR)».

Основними пріоритетами Університету Грінченка, спрямованими на якість освітнього процесу протягом воєнного 2022 року, були: розвиток системи е-навчання, забезпечення безперебійного доступу до освітніх ресурсів та організації комунікації учасникам освітнього процесу в умовах запровадженого воєнного стану в Україні [1]. Задля їх реалізації система е-навчання Університету та каталог користувачів були перенесені у «хмару». Із метою безпеки доступ до всіх освітніх ресурсів було налаштовано з території України та з використанням спеціалізованих програм тих країн, де перебували деякі наші студенти, що дало змогу забезпечити організацію освітнього процесу.

З огляду на воєнний стан в нашій країні, упродовж 2022 року Університету Грінченка, як зазначалося вище, довелось декілька разів змінювати підходи до організації освітнього процесу, тому важливим завданням є моніторинг якості надання освітніх послуг.

У звіті про діяльність Київського університету імені Бориса Грінченка за 2022 рік зазначається, що за більшістю освітніх програм, на жаль, відбулось зниження принаймні одного з показників (якість або успішність) [1, с. 82]. Серед чинників, які зумовили зменшення показників якості та успішності, варто назвати [1, с. 83]:

1. Посилення об'єктивності оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти (включення до всіх робочих програм навчальних дисциплін детальних критеріїв оцінювання всіх видів діяльності студента у процесі вивчення навчальної дисципліни, зменшення суб'єктивності оцінювання за рахунок масового використання технічних засобів, усталена накопичувальна система балів при оцінюванні, стандартизована система оцінювання тощо).

2. Здійснення переважної частки навчальної діяльності в дистанційному режимі зумовило відсутність своєчасного стимулювання здобувачів із боку викладача, зменшення рівня мотивації здобувачів щодо отримання високих оцінок, посилило бажання здобувачів пройти електронний курс якнайшвидше, незважаючи на високі / невисокі показники опанування курсу.

З метою оцінювання якості освітнього процесу в умовах війни, у грудні 2022 року на Факультеті здоров'я, фізичного виховання і спорту було проведено опитування здобувачів вищої освіти, які навчаються на 1-4 курсах освітньо-професійної програми «Фізична терапія, ерготерапія». Опитування було організовано за допомогою застосування Google Forms та мало анонімний характер.

В опитуванні взяли участь 70 респондентів. Для виявлення думки респондентів щодо різних елементів забезпечення якості освітньої програми (ОП) використовувалась шкала Лайкерта на п'ять градацій, в якій 5 балів відповідало високому рівню, 4 бали – достатньому рівню, 3 бали – середньому рівню, 2 бали – недостатньому рівню, 1 бал – низькому рівню. Високий та достатній рівні вказують на задоволеність здобувачами якістю освітнього процесу; середній рівень вказує на відносну задоволеність якістю освітнього процесу, тоді як недостатній та низький рівні є проявом незадоволеності здобувачами якістю освітнього процесу. Результати опитування за 14 параметрами якості освітнього процесу, зокрема, якості навчання подано у таблиці 1.

Таблиця 1.

Оцінювання якості освітнього процесу / якості навчання за ОП «Фізична терапія, ерготерапія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здобувачами Київського університету імені Бориса Грінченка

№	Параметри оцінювання	Низький рівень	Недостатній рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
1	2	3	4	5	6	7
1.	Оцініть, наскільки Ви задоволені навчанням за обраною освітньою програмою	1,43%	1,43%	15,71%	45,71%	35,71%
2.	Чи відповідає, на Вашу думку, освітня (освітньо-професійна/освітньо-наукова) програма світовим тенденціям обраної Вами галузі	1,43%	1,43%	2,86%	62,86%	31,43%
3.	Чи вчасно Ви поінформовані про цілі, зміст, програмні результати навчання, критерії оцінювання у межах освітніх компонентів?	0%	2,86%	5,71%	47,14%	44,29%
4.	Наскільки для Вас є зрозумілими мета, цілі, очікувані результати вивчення дисциплін?	1,43%	0%	2,86%	51,43%	44,29%
5.	Оцініть, наскільки доступним є графік освітнього процесу та розклад занять	1,43%	0%	8,57%	34,29%	55,71%
6.	Чи повною мірою забезпечена можливість формування Вашої індивідуальної освітньої траєкторії?	5,71%	1,43%	8,57%	40%	44,29%
7.	Чи задовольняє Вас співвідношення теорії та практики?	4,29%	12,86%	8,57%	41,43%	32,86%
8.	Оцініть використання викладачами сучасних методів навчання	4,29%	7,14%	10%	47,17%	31,43%
9.	Оцініть, наскільки прозорим є оцінювання протягом навчання	0%	1,43%	2,86%	51,43%	44,29%
10.	Оцініть, наскільки реалізуються принципи академічної доброчесності учасниками освітнього процесу	0%	0%	2,86%	37,14%	60%

11.	Чи відомо Вам про наслідки порушень принципів академічної доброчесності, передбачені для здобувачів вищої освіти в Університеті?	2,86%	1,43%	5,71%	15,71%	74,29%
12.	На скільки доступною є навчальна та наукова література в Бібліотеці Університету, у т. ч. в Інституційному репозиторії?	0%	1,43%	10,0%	41,43%	47,14%
13.	Чи достатньою мірою Вас інформують щодо можливостей академічної мобільності, грантових програм, написання статей у наукометричних виданнях, участі у міжнародних і всеукраїнських конференціях та інших наукових заходах?	0%	4,29%	8,57%	40%	47,14%
14.	Чи задоволені Ви організаційною, інформаційною, консультативною та соціальною підтримкою?	1,43%	2,86%	5,71%	42,86%	47,14%
Узагальнений показник якості освіти		1,74%	2,76%	7,04%	42,76%	45,72%

Аналіз відповідей за окремими параметрами показав, що:

1) за параметром 1 «Задоволеність навчанням за освітньою програмою» 35,71% оцінюють свій рівень задоволеності навчанням як високий, 45,71% мають достатній рівень задоволеності, 15,71% оцінюють свою задоволеність як середню, по 1,43% респондентів мають недостатній та низький рівень задоволеності навчанням;

2) за параметром 2 «Відповідність освітньої програми світовим тенденціям галузі» 31,43% опитаних зазначили, що ОП має високий рівень відповідності світовим тенденціям у галузі фізичної терапії та ерготерапії, 62,86% здобувачів вважають, що ОП у достатній мірі відповідає світовим тенденціям, 2,86% зазначають середній рівень відповідності, 1,43% респондентів вважають, що ОП відповідно світовим тенденціям знаходиться на низькому рівні;

3) за параметром 3 «Вчасність інформування про цілі, зміст, програмні результати навчання, критерії оцінювання у межах освітніх компонентів» 44,29% оцінили вчасність інформування на високому рівні, 47,14% на достатньому рівні, 5,71% на середньому рівні, 2,86% на недостатньому рівні;

4) за параметром 4 «Зрозумілість мети, цілей, очікуваних результатів вивчення дисциплін» 44,29% оцінили мету, цілі та результати навчання на

високому рівні, 51,43% на достатньому рівні, 2,86% на середньому рівні та 1,43% на низькому рівні;

5) за параметром 5 «Доступність графіку освітнього процесу та розкладу занять» 55,71% оцінили доступність графіку та розкладу занять на високому рівні, 33,29% на достатньому рівні, 8,57% на середньому рівні, 1,43% на низькому рівні;

6) за параметром 6 «Можливість формування Вашої індивідуальної освітньої траєкторії» 44,29% та 40% респондентів зазначили, що така можливість реалізується на високому та достатньому рівнях відповідно, та досягається за рахунок вільного вибору дисциплін, 8,57% оцінили можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії на середньому рівні, 1,43% на недостатньому рівні, 5,71% на низькому рівні;

7) за параметром 7 «Співвідношення теорії та практики» 32,86% респондентів оцінили таке співвідношення на високому рівні, 41,43% на достатньому рівні, 8,57% на середньому рівні, 12,86% та 4,29% на недостатньому та низькому рівнях відповідно;

8) за параметром 8 «Використання викладачами сучасних методів навчання» 31,43% респондентів зазначили високий рівень використання викладачами сучасних методів навчання (майстер-класів, дискусій, мозкового штурму, ділових ігор тощо), 47,14% вважають, що використання зазначених методів знаходиться на достатньому рівні, 10% респондентів зазначили середній рівень, 7,14% недостатній рівень використання сучасних методів навчання, 4,29% зазначили низький рівень;

9) за параметром 9 «Прозорість оцінювання протягом навчання» 44,29% респондентів вважають, що прозорість оцінювання знаходиться на високому рівні, 51,43% вважають, що рівень достатній, 2,86% опитаних вважають, що прозорість оцінювання середня та 1,43% рівень прозорості вважають низьким;

10) за параметром 10 «Реалізація принципів академічної доброчесності учасниками освітнього процесу» 60% та 37,14% опитаних вважають, що реалізація принципів академічної доброчесності знаходиться на високому та достатньому рівнях;

11) за параметром 11 «Чи відомо Вам про наслідки порушень принципів академічної доброчесності, передбачені для здобувачів вищої освіти в Університеті?» 74,29% респондентів зазначають, що їх обізнаність про наслідки порушень принципів академічної доброчесності знаходиться на високому рівні, 15,71% на достатньому рівні, 5,71% на середньому рівні, 1,43% на недостатньому та 2,86% на низькому рівнях;

12) за параметром 12 «Доступність навчальної та наукової літератури в Бібліотеці Університету» 47,14% опитаних зазначають високий рівень, 41,43% достатній рівень, 10% середній рівень, 1,43% недостатній рівень;

13) за параметром 13 «Інформування щодо можливостей академічної мобільності, грантових програм, написання статей у наукометричних виданнях, участі у міжнародних і всеукраїнських конференціях та інших наукових заходах» 47,14% респондентів зазначають високий рівень, 40% достатній рівень, 8,57% середній рівень, 4,29% недостатній рівень;

14) за параметром 14 «Задоволеність організаційною, інформаційною, консультативною та соціальною підтримкою» 47,14% відзначають високий рівень своєї задоволеності різними видами підтримки під час навчання, у 42,86% респондентів рівень задоволеності підтримкою знаходиться на достатньому рівні, 5,71% зазначають середній рівень, 2,86% недостатній та 1,43% низький рівні відповідно.

Проведене опитування передбачало, у випадку зазначення недостатнього або низького рівнів відповідності будь-якого з 14 параметрів, респонденти могли зазначити, у чому саме полягає причина їх незадоволеності. Аналіз відповідей здобувачів освіти дозволив виявити, що найбільший відсоток незадовільних відповідей був за параметрами 7 «Співвідношення теорії та практики» та 8 «Використання викладачами сучасних методів навчання». В контексті параметру 7 відсоток відповідей з низьким та незадовільним рівнями відповідності склав 17,15%. Здобувачі освіти пояснюють свої відповіді тим, що в умовах воєнного стану, ракетних обстрілів, відсутності електропостачання та пов'язаного з цим дистанційним навчанням в Університеті немає можливості організувати практичні заняття в повному обсязі. Аналіз відпові-

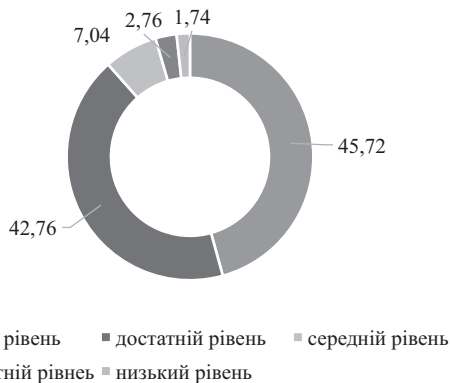

Рисунок 1. Загальний рівень якості освітнього процесу за ОП «Фізична терапія, ерготерапія» за результатами опитування здобувачів 1 (бакалаврського) рівня вищої освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

дей щодо параметру 8 показав, що низький рівень задоволеності висловили 11,43% респондентів. Це може бути пов'язано із суб'єктивними особливостями розуміння означених методів навчання здобувачами та неможливістю реалізувати весь арсенал методів в умовах дистанційного навчання під час воєнного стану.

Узагальнені результати опитування за всіма 14-ма параметрами представлені на рисунку 1.

Аналіз узагальнених показників якості освіти за результатами проведеного опитування здобувачів встановив загальну задоволеність освітнім процесом за ОП «Фізична терапія, ерготерапія» (див. табл. 1 і рис. 1). Так середній показник за чотирнадцятьма параметрами: 88,48% респондентів стверджують про високий та достатній рівні, 7,04% опитаних оцінили якість навчання за освітньою програмою як таку, що відповідає середньому рівню, лише 2,76% та 1,74% вважають, що якість освітнього процесу за ОП знаходиться на недостатньому та низькому рівні відповідно.

З огляду на зазначене, можна зробити такі висновки:

1. Аналіз результатів опитування здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Київського університету імені Бориса Грінченка дає змогу визнати якість надання освітніх послуг за освітньою програмою «Фізична терапія, ерготерапія» на високому та достатньому рівнях.
2. Наявні поодинокі випадки оцінювання окремих параметрів на недостатньому та низькому рівнях визначити як несистемні та такі, що не чинять суттєвого впливу на загальну якість надання освітніх послуг.
3. Об'єктивні чинники – війна, часті повітряні тривоги та масовані обстріли ракетами та дронами, відключення електроенергії, відсутність інтернету та мобільного зв'язку – сприяли вимушеному переходу на дистанційну форму навчання, яка не в повній мірі забезпечує формування практичних навичок в здобувачів вищої освіти.
4. Викладачам при проведенні онлайн занять у синхронному режимі слід застосовувати більшу кількість інтерактивних методів навчання та завдань, що передбачають індивідуальну та групову роботу, а також презентацію отриманих результатів.
5. Навчання студентів в умовах воєнного стану виявило низку проблем у дистанційному навчальному процесі:
 - не в усіх населених пунктах нашої країни є доступ до якісного інтернету та якісного мобільного зв'язку;
 - планові та аварійні графіки відключення електроенергії, внаслідок чого зникає інтернет і мобільний зв'язок, і, відповідно, зникає можливість під'єднатися як викладачам так і студентам до

онлайн-занять за розкладом;

- відсутність очного спілкування викладача і студента: не всі студенти можуть бути самодисциплінованими і самосвідомими, на високому рівні здійснювати самостійну навчальну діяльність, тому немає безпосередньої можливості здійснювати контроль за діями таких студентів;
- за відсутності суворого контролю у деяких студентів з'являється спокуса використати чужі результати виконання практичних чи самостійних робіт;
- відсутність у домашніх умовах студентів обладнання (наприклад, динамометра, спірометра, мікроскопа тощо) для виконання практичних робіт;
- недостатньо розвинене вміння здійснювати комунікацію на відстані як у студентів, так і у викладачів, та у зв'язку із цим виникнення проблеми появи комунікативного бар'єру і відсутності психологічного комфорту учасників дистанційного навчання.

Подолас зазначені негативні моменти під час навчання, в першу чергу, закінчення цієї ганебної війни перемогою українського народу. Слава Україні!

Список використаних джерел:

1. Звіт 2022. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/rektorat/zvity_2022/zvit_2022.pdf
2. Центр технологій дистанційного навчання. URL: <http://ctdn.kubg.edu.ua/>
3. Nevedomsjka Jevgenija. Test technologies in the electronic education system of Ukrainian students. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts. Collectiv Scientific Monograph-26. Katowicach: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2019. pp. 185-191.
4. Nevedomsjka Jevgenija. Online education of Ukrainian students in a pandemic crisis. Education during a pandemic crisis: problems and prospects. Monograph. Eds. Tetyana Nestorenko & Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. pp. 170-174.
5. Nevedomsjka Jevgenija. Information technologies in higher education (in a pandemic condition). Digital transformation of society: theoretical and applied approaches. Monograph 46. Publishing House of University of Technology, Katowice, Poland, 2021. pp. 219-524.
6. Nevedomsjka Jevgenija. Methods of formation of scientific concepts in higher school. Role of science and education for sustainable development. Monograph 44. Publishing House of University of Technology, Katowice, Poland. 2021. pp. 517-524.
7. Savchenko Valentyn, Kharchenko Halyna, Buriak Olga, Omeri Iryna,

Nevedomsjka Jevgenija, Tymchyk Olesia, Yatsenko Svitlana. Personal maturity of sick and healthy people and its relationship to gender, age and anthropometric indicators. *Journal of Physical Education and Sport*. 2021. Vol 21 (Suppl. issue 5). Art 399. pp. 3001–3008.

Transliteration of References:

1. Report URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/rektorat/zvity_2022/zvit_2022.pdf (in Ukrainian)
2. Distance learning technology center. URL: <http://ctdn.kubg.edu.ua/> (in Ukrainian)
3. Nevedomsjka Jevgenija. Test technologies in the electronic education system of Ukrainian students. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts. *Collectiv Scientific Monograph-26*. Katowicach: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2019. pp. 185-191.
4. Nevedomsjka Jevgenija. Online education of Ukrainian students in a pandemic crisis. *Education during a pandemic crisis: problems and prospects*. Monograph. Eds. Tetyana Nestorenko & Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. pp. 170-174.
5. Nevedomsjka Jevgenija. Information technologies in higher education (in a pandemic condition). *Digital transformation of society: theoretical and applied approaches*. Monograph 46. Publishing House of University of Technology, Katowice, Poland, 2021. pp. 219-524.
6. Nevedomsjka Jevgenija. Methods of formation of scientific concepts in higher school. *Role of science and education for sustainable development*. Monograph 44. Publishing House of University of Technology, Katowice, Poland. 2021. pp. 517-524.
7. Savchenko Valentyn, Kharchenko Halyna, Buriak Olga, Omeri Iryna, Nevedomsjka Jevgenija, Tymchyk Olesia, Yatsenko Svitlana. Personal maturity of sick and healthy people and its relationship to gender, age and anthropometric indicators. *Journal of Physical Education and Sport*. 2021. Vol 21 (Suppl. issue 5). Art 399. pp. 3001–3008.

Отримано 13.02.2023
Рецензовано 20.02.2023
Допрацьовану версію отримано 23.02.2023
Прийнято до друку 27.02.2023

NEVEDOMSJKA Jevgenija

Borys Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-7450-3562>
E-mail: y.nevedomska@kubg.edu.ua

SAVCHENKO Valentyn

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

<http://orcid.org/0000-0002-8483-9748>

E-mail: v.savchenko@kubg.edu.ua

EDUCATION AT THE BORYS GRINCHENKO KYIV UNIVERSITY IN THE CONDITIONS OF FULL-SCALE ARMED AGGRESSION OF RUSSIA AGAINST UKRAINE*

<https://doi.org/10.38014/osvita.2023.91.14>

* публікація здійснена за рахунок спільного гранту СЄІП (Україна - Франція) та БФ «Освіта: майбутнє»